

Bestir og sterkastir

Oddagrein

VIT megna einki, vit eru ov fá og ov smá. Hetta verður oftani fort fram av afturhaldskreftum her á landi. Hvat kunnu 45.000 menniskju á nokrum fjarskotnum oyggjum sum Føroyum? Hvussu kunnu vit „bygdafrøll“ formáa okkum nakað í mun til tey stóru og dugnaligu á meginlandinum osfr?

HETTA hoyra vit um sama mundið, sum okkara ungdomur undir útbúgving skorar eitt mál fyri og annað eftir. Vit minnst, hvussu tað gekk hjá nokrum ungum á Fiskivinnuskúlanum í Vestmanna, tá hesi luttóku í altjóða kappingini „European Business Game“. So væl høvdu tey arbeitt og so skilagott, at tey millum fleiri lond fingi fyrstu virðislonina í samband við eina verkætlan tey høvdu gjørt á skúlanum.

OG nú hendir tað so aftur. Hóast lond sum Ongland, Spania, Danmark, Tjeckia, Slovakia, Skotland og Italia luttaka, so er tað oyggjalandið Føroyar við tess skilagóða og dugnaliga ungdomi, sum skarar framúr - enn einaferð.

NÚ um dagarnar vann ein bólkur úr Føroya Studentaskúla finaluna í umrøddu kapping. Tey høvdu evnað til eina verkætlan, sum hevði til endamálið at útvinna olju úr slógi, og so væl dugdu tey at tala sína sök, at tey vundu kappingina. Hetta er ikki bert ein sigur fyri luttakandi og vinnandi liðið av føroyingum. Tað er ein sigur fyri skúlan tey ganga í, tað er ein sigur fyri lærarar teirra, og tað er ein sigur fyri Føroyar, tí hetta er eitt tekin um, at land okkara eigur fólk, sum vilja og duga nakað. Tað er ein áminning um, at vit ikki eiga at yppa óksl og siga, at vit duga einki og at hini duga so nógv beturi enn vit.

HETTA hevur so sanniliga eisini nógv at siga fyri Føroyar sum so. Tí nettup evnini næmingarnir arbeidda við - hvussu vit kunnu fáa stórri nýttu úr fiskiríki-døminum í havnum - hava samfelagsligan týdning. Júst hetta at fáa meira burtur úr fiskinum er nakað, sum tosað hevur verið nógv um, men ov lítið ítøkiligt gjørt burtur úr. Tað hevur eisini stóran týdning at kunna ástanda, at vinnulivið kann fáa stórt gagn av okkara undirvísingarverki. Hetta eiga ikki minst politikararnir at skriva sær aftanfryi oyrað.

HENDINGIN nú eigur at sannføra okkum um, hvussu stóran týdning ein góð útbúgvingarskipan hevur fyri okkum, og at tað ikki nyttar bara at senda fólk í onnur lond at útbúgva seg. Nettup tá tað um fiskivinnuna ræður, er tað av alstórum týdningi, at vit menna útbúgvingarnar her í heimliga umhvørvinum. Og tað má so sigast, at ynnararnir fyrst á Fiskivinnuskúlanum í Vestmanna á sinni og nú í Studentaskúlanum í Hoydølum eru nettup eitt dømi um, hvussu stóran týdning eitt føroyskt útbúgvingarumhvørvi kann hava fyri okkara framtíð.

HETTA er ikki bara ein sólskinsøga og nakað, sum eigur at frøða tey, sum vunnu hesa kapping. Hetta er nakað meira, og nakað, sum okkara politikarar eiga at geva gætur. Tað visir, at vit megna, um vit vilja. Og tað visir, at í hesum landi býr gott og dugnaligt fólk. Tað sannar orðafellið um, at hvør av øðrum liva má. At vinnulivið hevur brúk fyri skúlaverkinum, og at skúlaverkið hevur brúk fyri vinnulivinum. Og í síðsta enda, at vit øll hava brúk hvør fyri øðrum, skulu vit megna at byggja hetta landið upp. Vit eiga fólk, vit eiga amboðini, spurningurin er um viljan. Eisini hann eiga vit.

HÓAST tað ikki hevur so nógv við útbúgving og vinnulív at gera, so standa vit okkum eisini væl á øðrum økjum. Tað er eisini ein sólskinsøga, at okkara Regin Vágadal nú um dagarnar vann kappingina um at vera sterkasti maður í Íslandi. Eisini eitt dømi um, hvat góðar gávur, vilji og teiskni kunnu føra til. Vit ynskja næmingunum og lærarum í Føroya Studentaskúla til lukku, og vit ynskja somuleiðis Regini Vágadal tillukku.

Sosialurin

Viðmerking

Eitt pass sum passar

Eitt ávíst rumbul hevur staðist av, at undirritaði vil kanna skipanina, har ES-pass verða útskrivað í Føroyum til føroyingar. Tær vanligu ræðusøgurnar verða endurtiknar um at føroyingar skulu byrgjast inni og at rættindi verða skerd hjá føroyingum.

Sum í øllum slíkum málum, snýr tað seg bæði um lögfrøði og politikk. Lat meg í fyrsta lagi slá fast, at tað sjálvsagt er ein skylda hjá mær at kanna, um skipanin er í stríð við galdandi lóg-gávu. Alt annað er fullkom-ið ábyrgdarloysi og anarki. Hetta er tann lögfrøðisligi parturin av málinum.

Lat meg í øðrum lagi slá fast, at trupulleikarnir hjá føroyskum sjómönnum og øðrum sum hava upplivað forðingar av føroyska passinum, skulu sjálvsagt takast í álvara og loysast. Spurningurin er bara, hvussu vit tryggja, at trupulleikarnir verða loystir og hvussu vit tryggja okkum rættindir í heiminum sum føroyingar.

Hetta er tann politiski parturin av málinum, har eg skal gera stóðu mína greiða og grundgeva fyri henni.

Eitt afturstigt

Skipanin við at útskriva ES-pass í Føroyum elvir eftir mínum tykki til at vit frásiga okkum rættindir, sum ættarlið undan okkum hava stríðst fyri. At føroyingar í sínum tjóðarprógi - passinum - skulu standa sum føroyingar, var eitt úrslit av neyðsemmjuni sum varð gjørt um Heimastýrslógina í 1946-48. Bæði danskir og føroyskir myndugleikar hava sjálvsagt skyldu at tryggja føroyska passinum rættindir.

Men tá trupulleikar hava stungið seg upp, er lopið uppum har garðurin er lægstur, og ES-pass verða útskrivað til føroyingar sum biða um tað.

Ein fin praktisk loysn kunnu vit halda, og kanska er tað gjørt í bestu meining. Men lat meg bert nevna nakrar heilt grundleggjandi trupulleikar við hesi skipanini:

1. Tryggleiki og rættindir

Loysnin við at útskriva ES-pass í Føroyum er sett í verk við einum rundskrivi frá danska lögmaláráðnum. Onki er gjørt fyri at loysa trupulleikarnar sum føroyingar hava upplivað við føroyska passinum uttanlands. Lat okkum nú siga, at danska lögmaláráðið broytir hugsan og tildomis eftir trýsti frá ES sigur, at ongin heimild er fyri at geva føroyingum ES-pass. Hvørji rættindi hava vit tá vundið?

At útskriva ES-pass í Føroyum er eftir mínum tykki ein flýggjan undan ábyrgdini av at velja okkara egnu stóðu mótvægis ES og umheiminum og harvið fáa verulig rættindi.

2. At kalla seg føroyingar gevur skerd rættindir

Tað er nú latið upp til hvønn einstakan borgara í Føroyum at velja, um hann ella hon vil hava eitt ES-pass ella eitt grønt føroyskt pass. Men velur tú eitt grønt pass, har tað stendur, at tú ert føroyingur, fært tú ikki somu rættindir og somu viðgerð uttanlands sum tey, ið yelja reytt ES-pass. Tað grøna passið missir sjálvsagt meira og meira av sínum autoriteti, tá ongin vil brúka

tað.

Hetta setur tann einstaka borgaran í eina púra vitleysa stóðu, har hann sjálv-bøðin skal velja at diskriminera seg sjálvum um hann vil hava staðfest í sínum passi, at hann er føroyingur.

3. Mismunur millum borgarar

Vit hava nú eina stóðu, har tveir borgarar í sama landi liva undir somu lóg-gávu við teimum rættindum og skyldum sum tað gevur. Tað kunnu tildomis vera tveir fiskimenn, ið báðir liva av at fiska burturav kvotum, sum føroyskir myndugleikar hava gjørt avtalu við ES um. Teir hava sum føroyskir borgarar eisini latið ES nakað afturfryi og liva báðir undir treytunum í handilsavtalanum, sum Føroyar hava við ES.

Men teir fáa ikki somu viðgerð, ikki somu rættindir og ikki somu trygd uttanlands, tí annar hevur eitt føroyskt pass, hin hevur valt

ES-pass.

Hetta brýtur øll grundleggjandi prinsipp um javnbjóðis rættindi.

Vit eiga sjálvsagt at stríðast fyri, at allir føroyingar fáa somu rættindi.

Varandi loysnir

Nú starvast samgongan fyri, at vit koma burturúr heima-stýrisskipanini og skipa Føroyar sum sjálvstøðugan stat. Pass-spurningurin er bert eitt av óteljandi ítøkiligum dómum um, at vit hava alstóran tør á at greiða okkara ríkisrættarlígu stóðu. At vit staðfesta rættindir og skyldur sum føroyingar í heiminum. Tá skulu vit sjálvsagt eisini hava eitt pass sum passar.

Hvat ræðast vit?

Ræðusøgurnar um tað, hava vit hoyrt so ofta og tær krevja onki aftursvar.

Vit hava øll gjørt okkum royndir og kunnu hvør í sínum lagi meta um sannleiks-virði í hesum pástandum um, hvussu ræðuligt tað er at krevja rættindir sum føroyingar í heiminum. Tað sama varð sagt, tá stríðst var fyri at fáa føroyskt inn í skúla og kirkju, tá fiski-markið skuldi flytast út, tá Danmark fór inn í ES, tá málstríðið var í Hoydølum, tá Postverkið varð vjirtikið - og so framvegis.

Í dag kunnu vit spyrja, hvar ræðuleikarnir eru. Vit eiga at spyrja okkum sjálvi, um vit í veruleikanum ikki heldur eiga at ræðast ræðusøgurnar, sum forða okkum at taka stóðu og ábyrgd.

Høgni Hoydal
Landsstýrismaður

Landsstevnan '98

verður
í Havn 11.-12. sept.

Føroya
Javnaðarflokkur

Tøkk

Hjartaliga tøkk fyri sýnda samkenslu, tá kæri beiggi, svágur, mammubeiggi, pápabeiggi og abbi okkara

Ólavur Tórbjørn Rasmussen
Klaksvík

doyði og varð jarðaður.

Tøkk fyri troystarrík orð í kapellinum og í kirkjunum. Tøkk til tykkum mongu, sum fylgdu honum til gravar. Tøkk fyri blómur og kransar. Eisini hjartaliga tøkk til tykkum, sum á ymiskan hátt hjálptu til við jarðarferðina.

Familjunnar vegna
systkini